

Startnotitie Comfortabel en duurzaam wonen en werken in Midden-Drenthe (warmtevisie Midden-Drenthe)

1. Projectomschrijving

Deze startnotitie beschrijft de route naar comfortabel en duurzaam wonen en werken in Midden-Drenthe, de warmtevisie van Midden-Drenthe. Met deze startnotitie geeft het college haar akkoord op de route om te komen tot de warmtevisie Midden-Drenthe. De vaststelling van de warmtevisie is een bevoegdheid van de gemeenteraad. In de warmtevisie staat wanneer welke wijken/buurten/dorpen stapsgewijs overgaan op duurzame warmte met als uiteindelijke doel aardgasvrij.

1.1 Aanleiding

Duurzaamheidsvisie

De gemeente Midden-Drenthe heeft een vastgestelde duurzaamheidsvisie waarin wordt aangegeven hoe we in Midden-Drenthe de komende jaren aan de slag gaan met duurzaamheid. De duurzaamheidsvisie heeft vier uitgangspunten:

1. Betaalbaar en behapbaar
2. Met elkaar en lokaal
3. Integraliteit en koppelkansen
4. Opbrengsten in de regio houden

Dit zijn ook de uitgangspunten voor de warmtevisie en de opvolgende wijkuitvoeringsplannen.

In de duurzaamheidsvisie staat als ambitie dat wij ons aansluiten bij de nationale doelen. Voor de warmtevisie is onze aanvullende ambitie: comfortabel en duurzaam wonen in Midden-Drenthe.

Woonplan

Het woonplan beschrijft onder andere de visie en ambitie van de gemeente met betrekking tot wonen. Eén van de ambities uit het woonplan is dat het een impuls moet geven voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande woningen. Verduurzaming stimuleren en wonen betaalbaar houden staat hierbij voorop

Warmtevisie

De genoemde punten uit de duurzaamheidsvisie en het woonplan zijn ook de uitgangspunten voor de warmtevisie en de opvolgende wijkuitvoeringsplannen. De warmtevisie sluit hiermee goed aan bij onze duurzaamheidsvisie maar ook zeker bij ons woonplan.

De warmteverkenning uit onze duurzaamheidsvisie vormt de basis voor onze warmtevisie.

1.2 Doel

Een helder document waarin staat hoe we in Midden-Drenthe de stap maken naar comfortabel en duurzaam wonen en werken passend binnen onze duurzaamheidsvisie en woonplan. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is de betaalbaarheid. De transitie mag niet

leiden tot energiearmoede. Er is sprake van energiearmoede als 10% of meer van het besteedbaar inkomen aan energie wordt gespendeerd.

Om de hele transitie betaalbaar te houden is de eerste stap om er voor te zorgen dat woningen en gebouwen goed geïsoleerd zijn. Ook gaan we stimuleren om bij vervanging van verwarmingsketels, voor hybride systemen te kiezen. Het uiteindelijke doel is overgaan op duurzame warmte, maar dit doen we stapsgewijs en op natuurlijke momenten.

De warmtevisie is een routekaart waarop staat op welke wijze we het uiteindelijke doel bereiken. Dit doen we niet overhaast, we starten met het laaghangend fruit. Op deze wijze kan iedereen in Midden-Drenthe meedoen en comfortabel en duurzaam wonen en werken.

1.3 Eindresultaat

Een routekaart met de route naar comfortabel en duurzaam wonen en werken in Midden-Drenthe. Hiermee werken we op een natuurlijke wijze toe naar het uiteindelijke doel, de overgang op duurzame warmte.

De visie sluit aan bij wat leeft in Midden-Drenthe en waarvoor zoveel mogelijk draagvlak is. Doordat stakeholders al in een vroeg stadium betrokken zijn en er in de kansrijke startgebieden uitvoerig met de inwoners gesproken is.

Naast de warmtevisie wordt ook hard gewerkt aan de omgevingsvisie. De visies hebben een directe koppeling met elkaar, in beide visies komt deze koppeling/verwijzing te staan.

Na het opstellen van de warmtevisie volgt de, minstens zo belangrijke, stap om wijkuitvoeringsplannen (wup's) op te gaan stellen. Hierin geven we per wijk/buurt/dorp aan wanneer en welke route wordt gevolgd. In de wup's worden de echte keuzes voor de overgang naar duurzame warmte gemaakt. Samen met de inwoners en bedrijven uit die buurt/wijk/dorp gaan we de wup's opstellen.

2. Projectorganisatie

Om tot een goed resultaat te komen is een goede projectorganisatie en heldere communicatie van belang. Om iedereen goed 'mee' te krijgen is onderstaande interne en externe projectorganisatie op gezet

2.1 Interne projectorganisatie **Stuurgroep**

De stuurgroep heeft een sturende rol en vertegenwoordigt het bestuur. Zij bepaalt de strategie, stelt de kaders vast, bewaakt de resultaten en neemt de besluiten. De stuurgroep bestaat uit:

- portefeuillehouder duurzaamheid, Erjen Derks, tevens voorzitter van deze stuurgroep
- portefeuillehouder Ruimte en Wonen, Dennis Bouwman
- beleidsmedewerker duurzaamheid, Christiaan Viersen
- adviseur/projectleider duurzame warmte, Margot Gerrits
- agendalid, teamleider Ruimtelijk Beleid en Projecten, Melanie Gils

Projectgroep

De projectgroep heeft als doel het afstemmen en voorbereiden van de besluitvorming voor de stuurgroep. De projectgroep bestaat in ieder geval uit:

- adviseur/projectleider duurzame warmte gemeente MD, Margot Gerrits
- beleidsmedewerker duurzaamheid gemeente MD, Christiaan Viersen
- beleidsmedewerker volkshuisvesting gemeente MD, Ellen Folkerts
- communicatie adviseur gemeente MD, Marja Bouwer
- agendalid, juridisch medewerker

De projectgroep is een dynamische groep waar, indien noodzakelijk, collega's uit de klankbordgroep kunnen aanschuiven.

Klankbordgroep

De klankbordgroep heeft als doel collega's goed geïnformeerd te houden en om vanuit diverse vakgebieden de juiste en volledige informatie te krijgen. In de interne klankbordgroep zitten collega's vanuit het fysieke en sociale domein. Hiermee wordt de integraliteit bewaakt. Collega's uit de klankbordgroep kunnen desgewenst ook aanschuiven bij de projectgroep. De klankbordgroep zal voornamelijk een rol spelen bij de wijkuitvoeringsplannen.

2.1 Externe projectorganisatie

De externe projectorganisatie heeft als doel om iedereen in de gelegenheid te stellen een bijdrage te leveren aan de warmtevisie en wijkuitvoeringsplannen. We onderscheiden drie groepen:

1. (semi) overheden
2. inwoners en ondernemers
3. gemeenteraad

Deze drie groepen worden gezamenlijk en individueel in de gelegenheid gesteld een bijdrage te leveren aan de warmtevisie en wijkuitvoeringsplannen. Indien het in verband met Corona nog noodzakelijk is, worden bijeenkomsten digitaal georganiseerd.

1. (semi)Overheden

Gemeente Midden-Drenthe, woningcorporaties en netbeheerder hebben een overlegstructuur over de warmtevisie. Het doel van dit overleg is om een goede en uitvoerbare route te bepalen die, zoveel mogelijk, aansluit bij de mogelijkheden en wensen van alle partijen. Indien gewenst/noodzakelijk sluiten woningcorporaties en netbeheerder aan bij de werkgroep van inwoners en ondernemers. Ook sluiten, indien gewenst, de waterschappen aan bij deze overlegstructuur.

2. Inwoners en ondernemers

De warmtevisie is echt visie-document, 'hoog over'. Hierin staan geen concrete oplossingen voor wijken/buurtten en dorpen. We betrekken inwoners en ondernemers wel, maar in de visiefase op informeren niveau.

Zodra we aan de slag gaan met de wijkuitvoeringsplannen betrekken we de inwoners en ondernemers actief. We gaan samen met de wijk de plannen maken en kijken naar de mogelijkheden, waarbij betaalbaarheid een belangrijk uitgangspunt is.

3. Gemeenteraad

Raads- en commissieleden worden als individuele groep betrokken. In informatiebijeenkomsten kunnen raads- en commissieleden hun ideeën over de visie kenbaar maken. Uiteraard wordt de gemeenteraad ook via de raads- en commissievergaderingen geïnformeerd. Het vaststellen van de warmtevisie is een bevoegdheid van de gemeenteraad.

Bovenstaande projectstructuur is voor het op stellen van de warmtevisie, maar ook zeker voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen.

3. Regierol/ambitie

3.1 Ambitie

Onze ambitie is comfortabel en duurzaam wonen en werken in Midden-Drenthe. Daarbij is betaalbaarheid een heel belangrijk uitgangspunt, de warmtetransitie mag niet leiden tot energiararmoede.

We gaan niet overhaast te werk, we willen eerst kleinschalig ervaring opdoen en draagvlak creëren. We starten met insteken op het isoleren van woningen en gebouwen.

We betrekken inwoners en stakeholders van het begin af aan, de warmtevisie en de wup's worden echt co-creaties. In het hele proces is het de insteek dat we elkaar gaan inspireren en enthousiasmeren. We blijven gedurende het hele traject, van opstelling tot uitvoering, onze aanvullende ambitie bewaken: zorgen voor een prettig binnenklimaat met als streven een lagere energierekening. We streven er naar om, nu en in de toekomst, in onze gemeente een prettig en comfortabel woon- en werkklimaat te creëren.

3.2 Samenwerking

Eind 2019 heeft er een sprintsessie plaats gevonden. Dit was een eerste verkenning van de warmtetransitie. Deze sprintsessie is gezamenlijk met de gemeente Assen en de stakeholders gehouden. Het belang van samenwerking werd benadrukt bij de sprintsessie. Samenwerking met de stakeholders is van groot belang voor een goede visie. Maar ook samenwerken met andere gemeenten en de provincie is en blijft nodig. Vooralsnog is dit voornamelijk samenwerken in de zin van kennisdelen en van elkaar leren. Voor de plannen per wijk/dorp (wup's) gaan we onderzoeken of en op welke wijze dit gezamenlijk kan.

4. Routekaart

4.1 Wijken/buurtendorpen

In de visie wordt een prioritering (routekaart) voor wijken/buurtendorpen opgenomen. Een wijk/buurt/dorp is niet altijd de gangbare wijk/buurt/dorp zoals we die kennen. Voor bepaalde wijken/buurtendorpen kan ook voor een doelgroepbenadering worden gekozen. Hierbij gaan we uit van gelijksoortige woningen in plaats van een wijk/buurt/dorp. Voor de bepaling van de begrenzing van de wijken/buurtendorpen zorgen we voor kleinschaligheid, zodat het overzichtelijk blijft.

De warmteverkenning (onderdeel duurzaamheidsvisie) is de basis voor het bepalen van de wijken/buurten/dorpen. In de warmteverkenning staan de mogelijke opties voor duurzame warmte per wijk/buurt/dorp duidelijk aangegeven. Deze opties en begrenzingen houden we in basis aan. In sommige gevallen zijn de wijken/buurten/dorpen dusdanig groot dat het niet meer overzichtelijk is. In die gevallen knippen we de wijk/buurt/dorp op in kleinere wijken/buurten.

4.2 Prioritering

Onderdeel van de visie is een routekaart, wanneer gaan we starten in welke wijken/buurten/dorpen. Om een routekaart te kunnen maken stellen we een aantal criteria op. Op basis van deze criteria en kennis van de gemeente wordt de routekaart bepaald.

In een wijk/buurt/dorp starten we met het laaghangend fruit. We steken eerst in op het verduurzamen (onder andere isoleren) van de woningen en gebouwen. Vervolgens gaan we geleidelijk stappen nemen om over te gaan naar duurzame warmte, dit kan per blok of per straat.

De ondergenoemde criteria zijn, in willekeurige volgorde, een eerst aanzet vanuit de gemeente. Gezamenlijk met de stakeholders worden tijdens een startbijeenkomst de criteria verder aangescherpt en vastgesteld. Op basis van de criteria en kennis wordt een eerste aanzet gegeven voor 1 of 2 startwijken. Bij de keuze van de startwijken kan ook het experimenteren met verschillende type buurten/wijken/dorpen een rol spelen. Dit om op meerdere vlakken ervaring op te kunnen doen.

Criteria:

- Inwonersinitiatieven/draagvlak in een wijk/buurt/dorp
- Koppelkansen, zoals bv leidingen vervangen, wijkverbeteringsplannen, riolering vervangen, planning woningcorporaties
- Percentage huur-/koopwoningen
- Betaalbaarheid
- Beschikbare alternatieve bronnen (in de buurt)
- Homogene wijkopbouw
- Energielabels/ bouwjaar woningen

Door opgedane ervaringen kunnen in de loop der jaren de criteria wijzigen.

De wijk/buurt/dorp waar we willen starten zal een kleine wijk/buurt/dorp zijn. We steken in op één wijk uitstekend uitvoeren. Hiermee doen we ervaring op die we gebruiken bij de opvolgende wijken/buurten/dorpen.

4.3 Isolatie maatregelen

We starten in een wijk/buurt/dorp met acties op het gebied van isoleren van woningen en gebouwen. Dit wordt ook wel 'no-regret' genoemd: daar krijgt niemand spijt van. Hiermee wordt het comfort verhoogd en gaan de vaste lasten naar beneden; betaalbaarheid. De eerste stap is isoleren, daarna kunnen volgende stappen genomen worden. Hierbij kan men denken aan zonnepanelen, vloerverwarming en energiezuinige ventilatie met warmteterugwinning.

De Tweede Kamer heeft intussen een motie aangenomen over het ontwerpen van een nationaal isolatieprogramma. Dit biedt hopelijk mooie kansen voor de eerste stap: het isoleren.

Met deze eerste stappen willen we het voor onze inwoners zo aantrekkelijk en voordelig mogelijk maken om uiteindelijk de stap naar duurzame warmte te maken.

5. Kosten

5.1 Kosten woning-/gebouweigenaar

De uiteindelijke overstap naar duurzame warmte is een ingrijpend proces waarbij geïnvesteerd moet worden. Hoe die kosten verdeeld worden en hoe we zorgen dat de overgang naar duurzame warmte voor iedereen betaalbaar is, zijn vraagstukken die ons inziens voor een groot deel op landelijk niveau moeten worden opgelost. De kosten voor de overstap naar duurzame warmte verschillen per woning en gebouw.

In de visie komt geen oplossing per woning/gebouw. In de warmteverkenning behorende bij de duurzaamheidsvisie zijn wijken/buurt/dorpen aangegeven met hierbij de mogelijke/haalbare opties voor duurzame warmte. In de visie gaan we per wijk/buurt/dorp aangeven welke warmteopties de laagste maatschappelijke kosten hebben. Dit op basis van de huidige technieken. In de opvolgende wup's zullen de kosten verder gespecificeerd worden zodat duidelijk wordt welke kosten een inwoner/bedrijf zelf zal moeten maken om over te gaan op duurzame warmte.

Op dit moment is alleen een motie aangenomen voor een nationaal isolatieprogramma. Dit is een mooie eerste stap maar er zal meer geregeld moeten worden voor de daadwerkelijke overstap op duurzame warmte. Via het VDG en/of de RES gaan we een signaal afgeven dat gemeenten onvoldoende financiële middelen hebben om de hele warmtetransitie uit te kunnen voeren.

5.2 Proceskosten

Naast kosten voor woning-/gebouweigenaren zijn er voor de visie ook proceskosten. Ondanks dat we de basis al hebben (warmteverkenning) zullen er wel proceskosten gemaakt worden. Een deel is personeelskosten maar ook onderzoekskosten vallen hier onder. Hierbij moeten we ook rekening houden met het feit dat de functie projectleider duurzame warmte een tijdelijke functie is, tot en met 30-4-2022.

Voor het opstellen van de wup's moet externe expertise ingeschakeld worden. Dit is zo specifiek inhoudelijk en kost veel tijd. Hierbij zoeken we ook naar de koppelkansen met andere vakgebieden. Te zijner tijd gaan we in overleg met andere gemeenten en de provincie om dit wellicht gezamenlijk op te pakken.

6. Planning

Om tot een gedragen transitievisie te komen doorlopen we een aantal stappen. Vanaf stap 2 is participatie van groot belang.

Stap	Wat	Wanneer
1	Themacollege Bewustwording en informeren over totale opgave en de (financiële) consequenties.	Q1 2021
2	Startbijeenkomst met stakeholders Ambities en uitgangspunten gemeente, gezamenlijke doelstelling, criteria en voorzet startwijken	Q1 2021
3	Bijeenkomst raads- en commissieleden	Q1 2021
3	Analyse Vergelijking/analyse wijken/buurtten/dorpen, routekaart bepalen	Q1 2021
4	1 ^e Concept visie	Q2 2021
5	Definitief concept visie	Q3 2021
6	Definitieve visie	Q4 2021

7. Risico's

Met betrekking tot het opstellen van de warmtevisie en opvolgende wijkuitvoeringsplannen zijn er drie grote risico's.

1. Men wil de overstap naar duurzame warmte niet maken in verband met te hoge kosten. Dit kan deels ondervangen worden middels subsidies. Maar we kunnen niet afdwingen dat men de uiteindelijke stap naar duurzame warmte gaat maken.
2. Aansluiten bij de lopende/komende wijkverbeteringsprojecten (de koppelkansen) kan vertragend werken. Het zijn echter wel grote kansen die benut moeten worden, dus tijdige afstemming is hierbij heel belangrijk.
3. Het opstellen van de visie en met name de wup's kost veel tijd, of hiervoor voldoende capaciteit beschikbaar is zal nog moeten blijken.

Andere risico's zijn de technieken die continue door ontwikkelen, hierop wachten is een risico. Maar ook Covid-19 is een risico. We kunnen inwoners lastiger bereiken, veel zal digitaal moeten.

8. Communicatie

Het zijn de inwoners en bedrijven die uiteindelijk over moeten op duurzame warmte. participatie van bedrijven en inwoners is dus van groot belang, met name voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen. In het communicatieplan moeten alle partijen meegenomen worden, van inwoner tot bedrijf en van collega's tot raadsleden.

Bij onze communicatie is aardgasvrij niet ons hoofddoel. De boodschap naar onze inwoners en bedrijven is gericht op prettig, comfortabel en duurzaam wonen en werken, waarbij we betaalbaarheid niet vergeten.